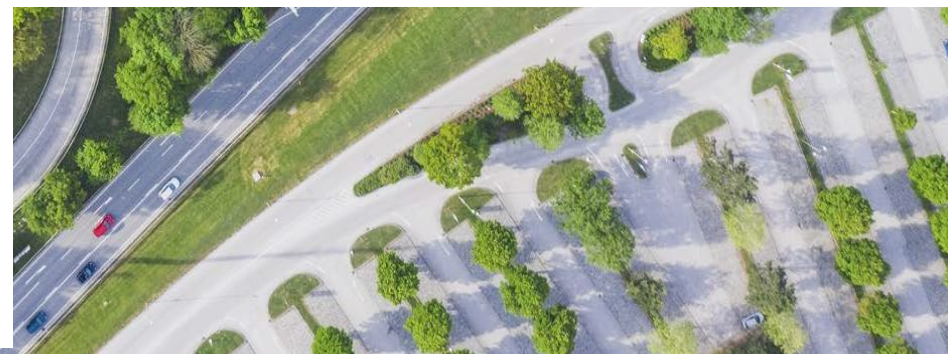
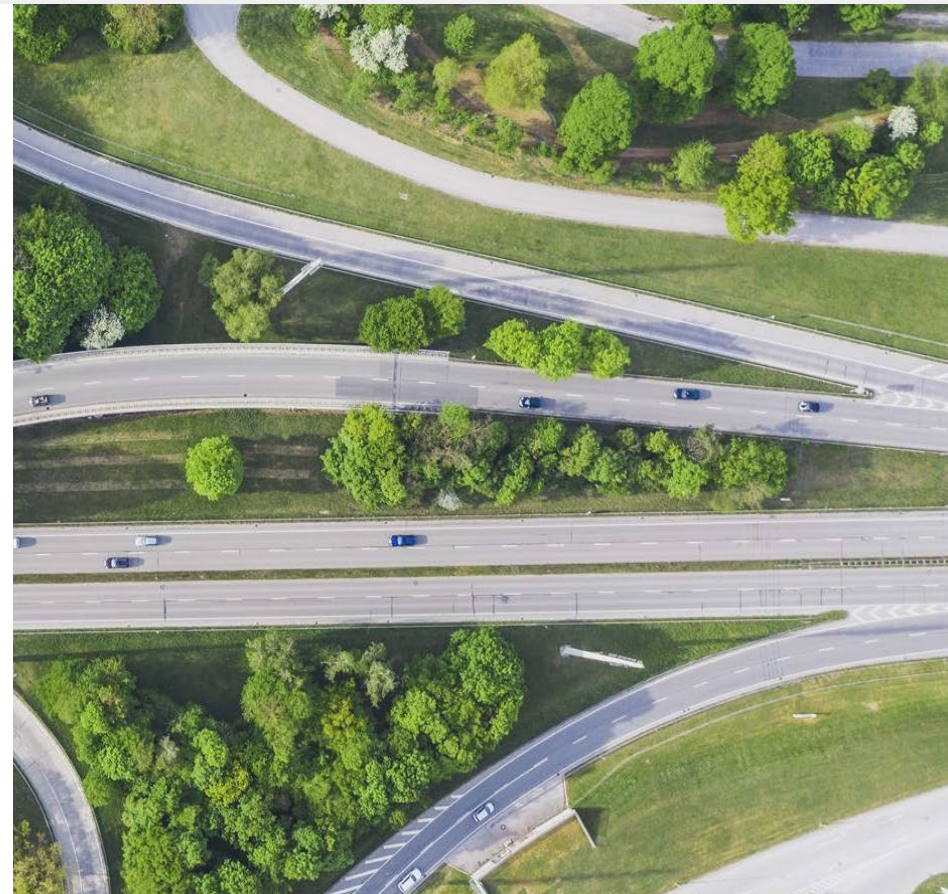
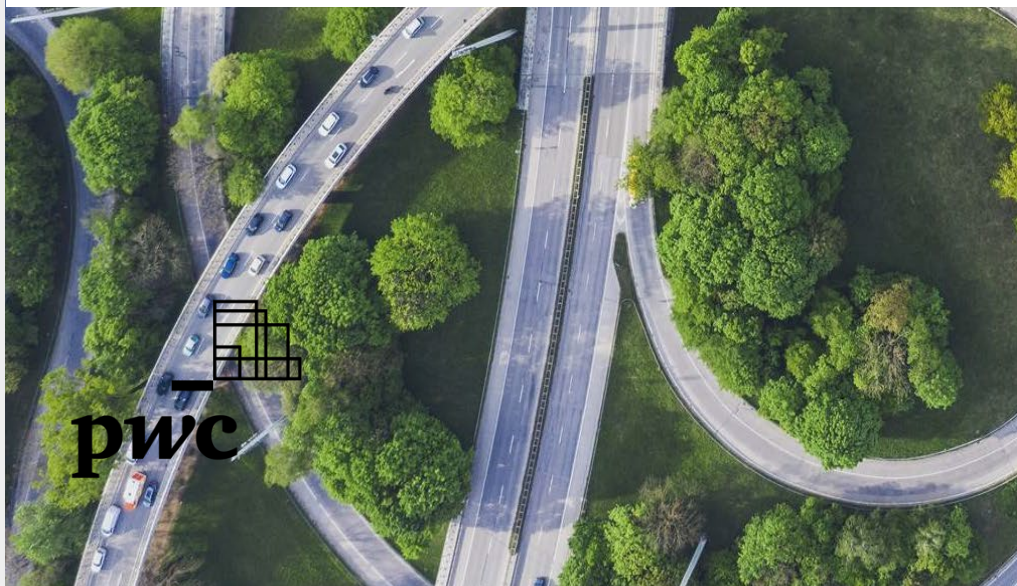

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Accountantsverslag 2023

Omgevingsdienst Haaglanden

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
4 juli 2024

 Aanbiedingsbrief Onze kernboodschappen Onze conclusies Uitkomsten controle 2023 Jaarverslag Vooruitblik Onze samenwerking Bijlagen

Aanbiedingsbrief

Omgevingsdienst Haaglanden
T.a.v. het bestuur en de directie
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW DEN HAAG

4 juli 2024

Referentie:NLE00023809.1.1

Geachte leden van het bestuur en de directie,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze opdracht om de jaarrekening 2023 (de 'jaarrekening') van de van de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden (hierna: ODH) te controleren. We hebben de controle uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbrief van 13 oktober 2023.

Daarnaast geven wij invulling aan de IBI-nieuwsbrief 121 over de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording en onze controleverklaring daarbij.

Ons accountantsverslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit onze controle van uw jaarrekening en is met uw ambtelijke organisatie en directeur besproken op 7 mei 2024.

Wij bespreken de inhoud van dit verslag tijdens de vergadering van het dagelijks bestuur op 22 juni 2024. Hebt u in de tussentijd nog vragen, neemt u dan gerust contact met ons op.

Wij bedanken u en uw medewerkers voor de medewerking tijdens onze controle.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Anne Marie Kros

A.C.M. Kros RA
director

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., N.V., Boschdijktunnel 10, 5611 AG Eindhoven, Postbus 6365, 5600 HJ Eindhoven,
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop) voorwaarden die ook zijn gedeponseed bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

 Aanbiedingsbrief **Onze kernboodschappen** Onze conclusies Uitkomsten controle 2023 Jaarverslag Vooruitblik Onze samenwerking Bijlagen

Onze kernboodschappen

In dit hoofdstuk hebben we onze kernboodschappen samengevat.

01

Aanbiedingsbrief

Onze kernboodschappen

Onze conclusies

Uitkomsten controle 2023

Jaarverslag

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Onze kernboodschappen

Onze conclusies

- Wij zijn van plan om een goedkeurende controleverklaring af te geven op het aspect getrouwheid.
- De jaarrekening bevat geen ongecorrigeerde controleverschillen.
- De rechtmatigheidsverantwoording voldoet aan de vereisten inzake het voorwaardencriterium, inclusief de opgenomen fouten en onduidelijkheden van €37.925.

Ontwikkelingen 2023

- In 2023 is het koersplan gerealiseerd voor 2024-2028, waarbij de ambities van dit plan vanaf 2024 in uitvoering worden gebracht.
- ODH is in het laatste kwartaal van 2023 begonnen met het analyseren en optimaliseren van de HR- en financiële werkprocessen.
- ODH heeft zich in 2023 gefocust op het in orde maken van de ICT in het kader van de Omgevingswet, wat binnen de organisatie een belangrijk aandachtspunt blijft. De Omgevingswet is per 1 januari 2024 in werking getreden, waardoor er in 2024 ook veel nadruk op zal liggen.

Update interne beheersing

- Er zijn geen nieuwe bevindingen in de interne beheersing ten opzichte van de rapportage interim-bevindingen.
- Het frauderisicoproces moet verder geformaliseerd worden, er is geen geüpdatete frauderisicoanalyse die periodiek besproken wordt en ook geen incidentenregister.
- Tijdens de controle van de jaarrekening 2023 zijn geen aanwijzingen van fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

Jaarverslag

- De jaarrekening en het jaarverslag zijn met elkaar verenigbaar en voldoen aan het BBV.
- De kwaliteit van het jaarverslag is ruim voldoende, de leesbaarheid is verbeterd. Wel adviseren wij de resultaten (wat is bereikt) van de uitgevoerde werkzaamheden meer uit te werken op verklarende wijze.
- Wij adviseren in de paragraaf bedrijfsvoering meer inzicht te geven in de wijze van risicobeheersing (inclusief fraudepreventie).

Uitkomsten controle 2023

- Er zijn drie correcties geconstateerd, die door ODH gecorrigeerd zijn. De correcties hebben betrekking op een foutief geboekte factuur, foutief geboekte memoriaal- en balansverlenging.
- Er is geen sprake van bevindingen inzake SiSa-regelingen of WNT.

Financiële positie

- De impact op de cijfers wordt veroorzaakt door verschillende factoren, zoals inflatie, krapte op de arbeidsmarkt, hogere loonkosten, een toename van taken en de voorbereidingen voor de Omgevingswet.
- De solvabiliteitsratio is toegenomen in 2023 (ten opzichte van 2022) doordat de verhouding in het eigen vermogen en het vreemd vermogen toeneemt.
- De financiële positie is de afgelopen jaren stabiel, waarbij er geringe ruimte is om incidentele nadelen op te vangen of incidentele opdrachten proactief op te pakken. De financiële wendbaarheid is hierbij afhankelijk van de afspraken met de deelnemers. De jaarrekening 2023 sluit met een positief rekeningresultaat van €897.254 na mutatie reserve. Dit is hoger dan begroot (begroot resultaat: €0).
- Het voorspellend vermogen kan worden verbeterd gezien de verschillen tussen gewijzigde begroting en de jaarrekening, waarbij dit jaar personele lasten met betrekking tot overhead een stuk lager uitvallen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies**
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze conclusies

In dit hoofdstuk wordt uitleg gegeven over ons oordeel bij de jaarrekening. Hierin lichten we de geconstateerde fouten en onzekerheden voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid toe.

02

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- **Onze conclusies**
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze conclusies

Ons oordeel bij uw jaarstukken 2023 is naar verwachting goedkeurend

Uw jaarrekening geeft een getrouw beeld

De accountantscontrole van de jaarrekening 2023 van ODH is nog onderhanden. Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring inzake de getrouwheid van de jaarrekening, waarin ook de rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen, onder het voorbehoud dat de jaarrekening ongewijzigd wordt vastgesteld door het algemeen bestuur.

Rechtmatigheid specifieke uitkeringen

Wij hebben in onze controleverklaring ook een goedkeurend oordeel verstrekt over de baten en lasten evenals de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen. We hebben voor nu nog geen bevindingen in de SiSa-controle, voor eventuele bevindingen verwijzen we naar de [SiSa-bijlage](#).

■ = absoluut bedrag fouten of onzekerheden in €1.000

■ = door u vastgestelde goedkeuringstolerantie in €1.000

Fouten en onzekerheden geconstateerd in relatie tot getrouwheid

In totaal hebben we drie controleverschillen geconstateerd in relatie tot getrouwheid, waarvan er drie zijn gecorrigeerd. De overzichten van deze fouten en onzekerheden inzake getrouwheid worden [hier](#) getoond.

Overige informatie in uw jaarverslag is consistent met uw jaarrekening

Als accountants zijn wij ervoor verantwoordelijk dat wij in onze controleverklaring verslag uitbrengen over de overige informatie die in het jaarverslag is opgenomen. De overige informatie omvat uw jaarverslag, de paragrafen en de bijlagen. Wij hebben geen materiële inconsistenties, materiële onjuistheden en/of omissies opgemerkt in de informatie die op grond van het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en ODH) moet worden verstrekt.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- **Onze conclusies**
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Overzicht van gecorrigeerde fouten inzake getrouwheid

De volgende geconstateerde afwijkingen betreffen de gecorrigeerde fouten in relatie tot getrouwheid, boven de gestelde rapporteringstolerantie van €16.290.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	Onjuiste memoriaal boeking met betrekking tot rente opbrengst schatkistbankieren (niet toegekend aan juiste jaar)	1. Liquide middelen 2. Overlopende activa	€(101.335) @€101.335	
2	Factuur geclassificeerd als vooruitbetaald (factuur heft betrekking op 2024 en is betaald in 2024; heeft om deze reden geen betrekking op 2023).	1. Overlopende activa 2. Crediteuren	€(124.703) @€124.703	
3	Correctie vooruitgefactureerde deelnemersbijdragen 2024 (balansverlenging)	1. Debiteuren 2. Overlopende passiva	€(13.704.260) @€13.704.260	

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies

Uitkomsten controle 2023

- Ontwikkelingen
- Rechtmatigheid
- Schattingen
- Fraude en wet- en regelgeving
- Update interne beheersing

- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Uitkomsten controle 2023

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving voor de verrichte werkzaamheden met betrekking tot de ontwikkelingen in 2023, rechtmatigheid, schattingen en fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving.

03

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023

Ontwikkelingen

- Rechtmatigheid
- Schattingen
- Fraude en wet- en regelgeving
- Update interne beheersing

- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Ontwikkelingen 2023

Specifieke dossiers in 2023

Nieuw koersplan

In 2023 is het nieuwe koersplan geschreven voor 2024 tot en met 2028. In dit koersplan zijn adequaat verschillende ontwikkelingen (zoals de aanbevelingen uit het rapport van het Interbestuurlijke Programma VTH) opgenomen, die bepalend zijn voor de koers van de ODH. De komende jaren zal jullie aandacht liggen op de realisatie van dit plan. Aanvullend hierop zijn jullie begonnen met het optimaliseren van de financiële werkprocessen, wat bij zal dragen aan het realiseren van jullie ambities in het koersplan.

Systematiek van financiering

De huidige financieringsvorm (P*Q) sluit niet altijd goed aan op de praktijk. In sommige gevallen beperkt dit jullie in de output die jullie kunnen leveren. Om in benodigde gevallen proactief te kunnen handelen is het van belang om hiervoor duidelijk nieuwe afspraken te maken in aanvulling op de huidige financieringsmethodiek. De begroting moet efficiënt blijven, maar ook ruimte bieden voor ontwikkeling en innovatie, waarbij een deel lumpsumfinanciering ruimte kan geven voor dit type projecten. Dit sluit ook aan op de robuustheidcriteria uit het IBP.

De voorziening verlofsparen is bij ODH toegenomen naar €1.097.000

In 2023 hebben er ontrekkingen plaatsgevonden van in totaal €72.000 van de voorziening verlofsparen. Daarnaast is er naar aanleiding van de herberekening per jaareinde €328.000 toegevoegd waarbij er per 31-12-2023 een voorziening is van €1.967.000. Wij hebben vastgesteld dat de voorziening is gevormd op basis van de beste inschatting die de ODH kan maken. De grondslagen die zijn gehanteerd zijn geschikt.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023

Ontwikkelingen

Rechtmatigheid

Schattingen

Fraude en wet- en regelgeving

Update interne beheersing

Jaarverslag

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Rechtmatigheid

Uw rechtmatigheidsverantwoording voldoet aan de vereisten

Op basis van de financiële verordening legt het dagelijks bestuur in 2023 verantwoording af over de rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties via de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Als uw accountant hebben wij de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording meegewogen in ons oordeel over de jaarrekening als geheel (indirect oordeel over de rechtmatigheid).

Rechtmatigheidsverantwoording van het dagelijks bestuur voldoet aan de vereisten

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij de getrouwheid van uw rechtmatigheidsverantwoording vastgesteld en geconstateerd dat de toelichting toereikend is. Het bestuur heeft een onrechtmatigheid geconstateerd. De onrechtmatigheid is in totaal €37.925 en heeft betrekking op een inkoop niet conform de Europese aanbestedingsregels. Een nadere toelichting van de afwijkingen boven de verantwoordingsgrens staat in de paragraaf 'Bedrijfsvoering'.

Wij hebben inzicht verkregen in de wijze waarop de rechtmatigheidsverantwoording tot stand komt. Daarnaast hebben wij kennisgenomen van het VIC-plan en de uitgevoerde VIC-werkzaamheden en de algemene beheersingsmaatregelen binnen de ODH.

Om de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording vast te stellen hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld conform de kadernota rechtmatigheid.
- Vastgesteld dat de VIC-werkzaamheden conform het plan van aanpak invoering rechtmatigheidsverantwoording 2023 zijn uitgevoerd op de onderdelen van het voorwaardencriterium en/of detailwerkzaamheden op de juistheid en volledigheid van het begrotingscriterium en ten aanzien van Misbruik & Oneigenlijk gebruik ('M&O').
- Aansluiten van de gerapporteerde afwijkingen (fouten en onduidelijkheden) met de onderliggende administratie.
- Deelwaarnemingen uitgevoerd op de uitgevoerde (VIC-)werkzaamheden op het voorwaardencriterium, begrotingscriterium en M&O.

We adviseren om nog mee te nemen in de rechtmatigheidsverantwoording:

- Maatregelen die worden genomen ter voorkoming onrechtmatigheden binnen het inkoopproces.

Toelichting op het voorwaardencriterium

Er zijn geen rechtmatigheidsfouten in het voorwaardencriterium.

Toelichting op M&O

Er zijn geen rechtmatigheidsfouten in het kader van het M&O-criterium.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023

Ontwikkelingen

Rechtmatigheid

Schattingen

Fraude en wet- en regelgeving

Update interne beheersing

Jaarverslag

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Rechtmatigheid

Er zijn geen onrechtmatigheden in het kader van de begrotingsrechtmatigheid

U hebt over 2023 geen begrotingsafwijkingen gerealiseerd. Op basis van de geactualiseerde Kadernota Rechtmatigheid heeft het dagelijks bestuur de afwijkingen die onrechtmatig zijn, juist en volledig opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

In de geactualiseerde Kadernota Rechtmatigheid is de definitie van begrotingsrechtmatigheid aangepast

Over- en overschrijdingen van baten of overschrijdingen van lasten/ investeringen zijn onrechtmatig als deze afwijkingen niet **tijdig** aan het algemeen bestuur zijn gemeld. Wat tijdig is heeft uw dagelijks bestuur vastgelegd in de financiële verordening. Hierbij is melden voldoende, een begrotingswijziging is niet noodzakelijk. Er zijn in 2023 geen begrotingsonrechtmatigheden die voortvloeien uit het niet tijdig melden van over- en overschrijdingen van baten of overschrijdingen van lasten/investeringen.

Begrotingsonrechtmatigheden die acceptabel zijn

In de financiële verordening zijn ook afspraken gemaakt tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur over welke begrotingsonrechtmatigheden als **acceptabel** kunnen worden beschouwd (dus wel onrechtmatig, maar acceptabel). De onrechtmatigheden die acceptabel zijn, moeten worden verantwoord in de rechtmatigheidsverantwoording, waarbij wordt verwezen naar de intern gemaakte afspraken in de financiële verordening en de toelichting in het programmaverslag. Onacceptabele afwijkingen moeten worden toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording zelf. In het onderstaande overzicht zijn de begrotingsonrechtmatigheden inzichtelijk gemaakt. Zie ook [onze observaties](#) bij het programmaverslag.

Programma	Baten/lasten werkelijk (x1000)	Afwijking t.o.v. begroting (na wijziging) (x1000)	Acceptabel/ onacceptabel	Toelichting
Programma T&V	Baten: €11.741 Lasten: €11.741	Baten: -€637 Lasten: -€637	Acceptabel	Sprake van een overschrijding
Programma T&H	Baten: €11.088 Lasten: €11.088	Baten: -€2.816 Lasten: -€2.816	Acceptabel	Sprake van een overschrijding

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023

Ontwikkelingen

Rechtmatigheid

Schattingen

Fraude en wet- en regelgeving

Update interne beheersing

Jaarverslag

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Rechtmatigheid

Toelichtingen in het kader van de rechtmatigheid

Paragraaf 'Bedrijfsvoering'

Wij hebben vastgesteld dat de paragraaf 'Bedrijfsvoering' voldoet aan de vereisten van de Kadernota Rechtmatigheid 2023. Wij hebben het volgende vastgesteld:

- ODH heeft een toelichting opgenomen op alle afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording voor zover deze de rapportagegrens overschrijden. Daarnaast zijn de maatregelen toegelicht over hoe deze afwijkingen in de toekomst kunnen worden voorkomen;

Toelichting begrotingsrechtmatigheid

Volgens artikel 28 van de BBV moeten over- en onderschrijdingen van zowel de baten als de lasten ten opzichte van de begroting na wijziging bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening worden toegelicht. Wij hebben vastgesteld dat de toelichting inzake de begrotingsrechtmatigheid voldoet aan de vereisten van de BBV.

Het dagelijks bestuur betreft de afwijkende baten en onderschrijdingen van lasten en investeringen die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of niet tijdig zijn gemeld aan het algemeen bestuur in de rechtmatigheidsverantwoording. Het dagelijks bestuur doet dit vanzelfsprekend ook voor de overschrijdingen van lasten en investeringen die niet passen binnen het vastgestelde beleid en de criteria uit de financiële verordening.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023

Ontwikkelingen

Rechtmatigheid

Schattingen

Fraude en wet- en regelgeving

Update interne beheersing

Jaarverslag

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Schattingen

De schattingen van het dagelijks bestuur nader uitgelicht

Bij het opstellen van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur belangrijke boekhoudkundige schattingen, beoordelingen en aannames toepassen en toelichten. Wij hebben de belangrijkste schattingen, beoordelingen en aannames die het dagelijks bestuur heeft gedaan beoordeeld en concluderen dat deze zijn gebaseerd op passende bewijsstukken en goed uitgebalanceerde overwegingen. Onderstaande tabel bevat een overzicht van onze bevindingen met betrekking tot die schattingen en oordelen.

Schatting	Waarde (x €1000)		Oordeel		Opmerkingen
	2023	2022	2023	2022	
Juistheid en volledigheid overige voorzieningen	1.499	906			Wij achten de schatting ten aanzien van de opgenomen voorziening verlofsparen in de jaarrekening aan de hoge kant binnen de bandbreedte. De voorziening verlofsparen is conform BBV gebaseerd op het bovenwettelijk verlof van uw medewerkers. De methodiek van de voorziening is consistent met het voorgaande jaar, waardoor er een evenwichtig beeld wordt gepresenteerd. Het management en het dagelijkse bestuur hebben van de verwachte bandbreedte de voorzichtige kant gekozen. De berekening van de omgevingsdienst valt daarmee binnen een aanvaardbare bandbreedte. Dit is gebaseerd op het feit dat een relatief groot deel van het personeelsbestand de pensioensleeftijd nadert en gebruik gaat maken van de regeling. Op basis van de gegevens per jaareinde is de voorziening geactualiseerd door middel van dezelfde methodiek.
Volledigheid overlopende passiva en overige schulden	3.853	3.324			Met onze werkzaamheden ten aanzien van de overlopende passiva en overige schulden hebben wij vastgesteld dat er sprake is van een evenwichtige schatting. Er zijn geen bevindingen ten aanzien van deze jaarrekeningposten met betrekking tot schattingselementen.

 Controleverschil Optimistisch Evenwichtig Voorzichtig

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Ontwikkelingen
- Rechtmatigheid
- Schattingen
- Fraude en wet- en regelgeving**
- Update interne beheersing
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Fraude en wet- en regelgeving

Geen aanwijzingen of signalen van fraude geïdentificeerd. Er zijn geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

Aandacht voor het proces gericht op het identificeren van frauderisico's

Wij hebben tijdens onze controle bijzondere aandacht besteed aan het proces dat u hebt opgezet om frauderisico's en risico's op het niet naleven van wet- en regelgeving te identificeren. Hieronder geven wij u inzicht in onze belangrijkste bevindingen.

Het frauderisicomangementproces moet verder geformaliseerd worden. Denk hierbij aan het inrichten van procedures ten behoeve van het monitoren van frauderisico's, het jaarlijks actualiseren hiervan, waarbij aandacht wordt besteed aan mogelijke nieuwe risico's, het betrekken van mogelijke risico's op het niet naleven van wet- en regelgeving en fraude en het bijhouden van een incidentenregistratie.

Onze visie op uw interne controlekader met betrekking tot fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving

Fraude is een ernstig maatschappelijk probleem dat burgers, ondernemingen en de overheid financieel benadeelt. Het voorkomen en opsporen van fraude binnen uw organisatie is primair de verantwoordelijkheid van het management en degenen die belast zijn met governance. In dat kader verwachten wij dat u een frauderisicomangementsysteem hebt geïmplementeerd dat bijdraagt aan het voorkomen en detecteren van fraude. Wij hebben de opzet en de implementatie van de relevante aspecten van het frauderisicomangement-systeem geëvalueerd, waarbij ethisch handelen en integriteit met name wordt gewaarborgd door de *tone at the top*. Naast het opstellen van een frauderisicoanalyse bevelen wij aan om dit proces meer te formaliseren door middel van bijvoorbeeld gedragscode en klokkenluidersregeling.

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur

De primaire [verantwoordelijkheid](#) voor het voorkomen en opsporen van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving berust bij degenen die belast zijn met governance van de ODH (het algemeen bestuur) en het dagelijks bestuur. Vanuit PwC hebben we een [blog](#) gepubliceerd die ingaat op de rol van de raad (algemeen bestuur) bij het voorkomen van fraude en corruptie. Deze blog belicht de verantwoordelijkheden van de organisatie en hoe u deze kunt aanpakken.

Als uw accountant is het [onze verantwoordelijkheid](#) om onze controle te plannen en uit te voeren om redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening als geheel geen materiële onjuistheden bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, rekening houdend met het toepasselijke wettelijke en regelgevende kader. Door de inherente beperkingen van een controle is het risico onvermijdelijk dat sommige materiële onjuistheden in de jaarrekening onopgemerkt blijven.

Geen aanwijzingen of signalen van fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving geïdentificeerd

Tijdens de controle van de jaarrekening 2023 zijn geen aanwijzingen van fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Ontwikkelingen
- Rechtmatigheid
- Schattingen
- Fraude en wet- en regelgeving

Update interne beheersing

- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Update interne beheersing

Geen nieuwe significante tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersing

Geen nieuwe significante tekortkomingen in de interne beheersing

In onze rapportage interim-bevindingen 2023, zoals gerapporteerd aan het dagelijks bestuur, hebben wij ons beeld gegeven van de interne beheersing van de ODH.

Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole hebben wij geen nieuwe belangrijke aandachtspunten in de interne beheersing geconstateerd.

Geen nieuwe bevindingen ten aanzien van uw IT-omgeving

Wij zijn op grond van artikel 2:393 lid 4 BW verplicht melding te maken van onze bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Wij hebben geen nieuwe bevindingen naar aanleiding van deze werkzaamheden.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag**
 - Financiële positie
 - Observaties jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Jaarverslag

In dit hoofdstuk beschrijven we wat ons is opgevallen in relatie tot de informatiewaarde van het jaarverslag. Daarnaast beschrijven we onze visie op de financiële positie.

04

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag

Financiële positie

Observaties jaarverslag

 Vooruitblik

 Onze samenwerking

 Bijlagen

Financiële positie

De kerngetallen laten een stabiel beeld zien

Vershillende interne en externe ontwikkelingen hebben impact gehad op de bedrijfsvoering van ODH in 2023. Denk hierbij aan de inflatie, krapte op de arbeidsmarkt en hogere loonkosten en een toename in bedrijfsvoeringstaken, naast de voorbereidingen voor de ingangsdatum van de omgevingswet per 1 januari 2024.

In 2023 is daarnaast aandacht gegaan naar het opschonen en herinrichten van verschillende interne processen, wat in 2024 vervolgd wordt. Om te beoordelen of ODH in staat is om in te spelen op de toekomstige risico's is het belangrijk de solvabiliteit te bezien in verhouding tot het weerstandsvermogen en de uitdagingen in de meerjarenbegroting. De weerstandsratio laat een positieve ontwikkeling zien. In 2023 is de inschatting van de totale risico's voor 2023 €1,3 miljoen (2022: €1,3 miljoen). Belangrijkste opgenomen risico's zijn de krapte op de arbeidsmarkt, opvolging aanbevelingen IBP en Koersplan ODH en hacking of gijzeling van systemen.

Op dit moment is ODH voldoende in staat om financiële risico's af te dekken zeker gezien het resultaat dat positiever is dan begroot. Aansluitend op het koersplan, waar wordt ingegaan op het financiële plaatje, dient de huidige financiering besproken te worden met de gemeenten en de provincie om de vorm en omvang van de financiering verder te ontwikkelen.

De nettoschuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van ODH ten opzichte van de eigen middelen. Een negatieve nettoschuldquote houdt in dat er geen schulden zijn. De wendbaarheid laat om deze reden een positief beeld zien.

Resultaat voor mutaties positiever dan begroot

Het resultaat voor mutaties reserves komt positiever uit dan begroot en de belangrijkste oorzaken zijn:

- Lagere personeelskosten (€599.300) doordat de kosten voor inhuur lager zijn uitgevallen.
- Lagere kapitaallasten door lagere kosten dan begroot voor extra inhuur ICT (€246.600).
- De indirecte kosten zijn in 2023 €377.100 hoger uitgevallen dan begroot, wat voornamelijk te verklaren is door een aanvullende storing in de werkloosheidsuitkering.
- In de begroting was een post onvoorzien opgenomen van €47.700. Hier zijn geen bedragen van onttrokken.

Kengetallen	ODH		
	2023	Begroot 2023	2022
Weerbaarheid			
Solvabiliteit	21,6%	6,7%	16,0%
Weerstandsratio	1,14	0,96	1,00
Wendbaarheid			
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%
Nettoschuldquote	-10,4%	-2,4%	-9,7%
Realisatie begroting (in €1000)			
Resultaat voor reserves	264	-633	1.127
Mutaties reserves	633	633	334
Resultaat na mutaties reserves	897	0	1.461

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Financiële positie
- Observaties jaarverslag**
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Observaties jaarverslag

De kwaliteit van uw jaarverslag is goed

De jaarrekening en het jaarverslag zijn verenigbaar, daarnaast voldoet het jaarverslag aan de vereisten van het BBV

Wij hebben vastgesteld, op grond van de verkregen informatie in onze controle, dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn. In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV.

De kwaliteit van uw paragrafen is voldoende

Wij hebben vastgesteld dat alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen. Daarnaast hebben wij de informatiewaarde van de paragrafen beoordeeld. De uitwerking is passend voor de taken van ODH.

Uw paragraaf 'Bedrijfsvoering' geeft onvoldoende inzicht in het fraudepreventieprogramma van de ODH.

In de rapportage interim-bevindingen hebben wij gerapporteerd over de risico-inschatting ten aanzien van fraude. Daarbij hebben wij dit jaar ook aandacht besteed aan de toelichtingen die ODH heeft opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering. De toelichting met betrekking tot uw fraudepreventieprogramma is nog niet opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering. Wij adviseren de paragraaf breder uit te werken en tevens inzicht te geven in de wijze van risicobeheersing (inclusief fraudepreventie), door inzicht te geven aan de wijze van risico-inventarisatie en beheersing van de risico's.

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft voldoende inzicht in het vermogen om risico's uit de bedrijfsvoering financieel op te vangen

Wij hebben vastgesteld dat ODH de risico-inschatting ten aanzien van het weerstandsvermogen heeft opgenomen in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'; daarnaast zijn relevante ontwikkelingen voor omgevingsdiensten en de impact daarvan op ODH opgenomen in de toelichting. Wij vinden dat ODH in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' een goede reflectie heeft gegeven op het vermogen om de risico's vanuit de bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Informatiewaarde is goed

Ons oordeel is gebaseerd op de leesbaarheid, concreetheid en kwaliteit van de analyses. Wij zijn van mening dat het jaarverslag het bestuur de gewenste informatie over haar programma's. De uitwerking geeft informatie over de realisatie ten opzichte van de uitgangspunten van het beleid. Wel adviseren wij de resultaten (wat is bereikt) van de uitgevoerde werkzaamheden meer uit te werken, waarbij de impact duidelijker omschreven wordt. Ook de koppeling van deze werkzaamheden aan de financiële resultaten kan de informatiewaarde verhogen. Voor de jaarrekening adviseren we om ook redengevende verklaringen op te nemen.

Met de toenemende relevantie inzake duurzaamheid, adviseren wij dit meer terug te laten komen in de jaarstukken.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik**
 - Relevante ontwikkelingen
 - Aandachtspunten komend jaar
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Vooruitblik

In dit hoofdstuk van het verslag bespreken wij de relevante ontwikkelingen die vanaf het jaar 2024 relevant zijn voor ODH

05

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik

Relevante ontwikkelingen

Aandachtspunten komend jaar

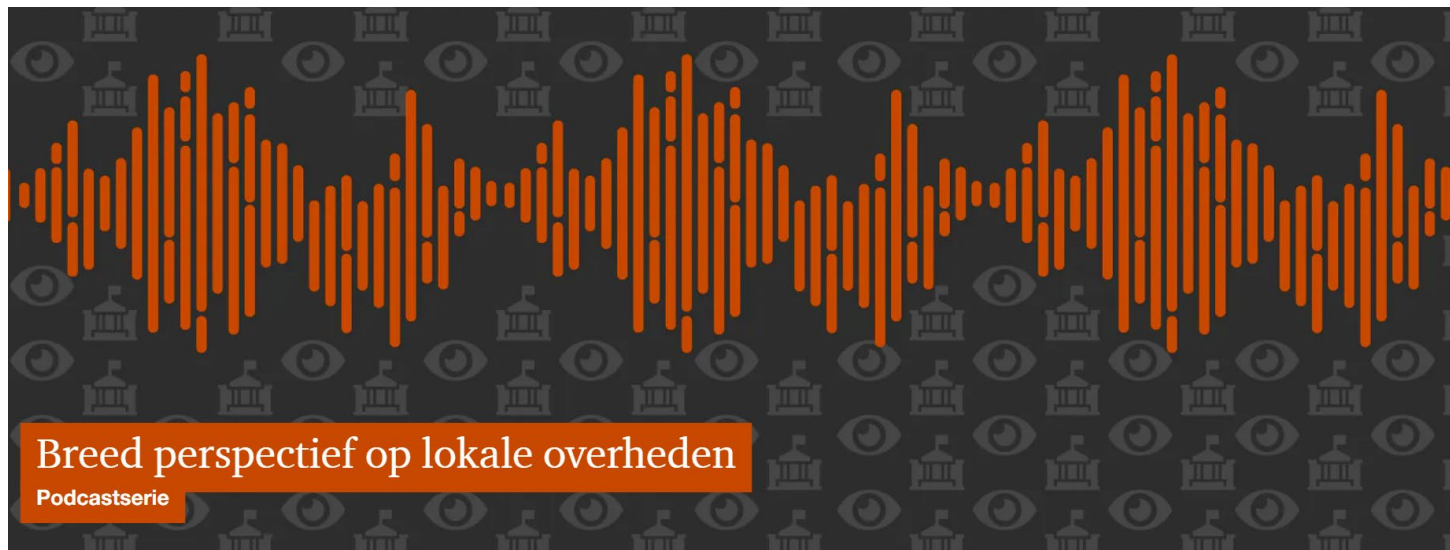
Onze samenwerking

Bijlagen

Relevante ontwikkelingen

In gesprek met diverse stakeholders over belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen

Lokale overheden hebben een fundamentele rol rond belangrijke maatschappelijke thema's zoals de woningcrisis, energietransitie, duurzaamheid en schaarste. In onze [podcastserie Breed perspectief op lokale overheden](#) bespreken wij samen met diverse stakeholders, allen vanuit hun eigen perspectief, de realisatie van belangrijke maatschappelijke doelstellingen en het belang van een goede beheersing en verantwoording daarbij om daarop te kunnen sturen en bij te kunnen sturen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik

Relevante ontwikkelingen

Aandachtspunten komend jaar

- Onze samenwerking
- Bijlagen

Belangrijke aandachtspunten komend jaar

Duurzaamheid is zichtbaar in uw ambities

ODH heeft ambities rondom duurzaamheid. Vanuit zowel het eigen handelen als bij het uitdagen van partners van de ODH. Duurzaamheid is onderdeel van uw planning-en-controlcyclus. Zo heeft u, naast uw wettelijke taken met betrekking tot duurzaamheid, een Duurzaamheidsprogramma opgesteld. In het jaarverslag hebt u de uitkomsten gerapporteerd ten aanzien van uw wettelijke taken inzake duurzaamheid. De relevantie inzake duurzaamheid neemt toe, waardoor wij adviseren dit meer terug te laten komen in de jaarstukken.

Belangrijke stap in de richting van verantwoord gebruik AI

Het Europees Parlement werkt aan regels om risico's rondom kunstmatige intelligentie ('AI') te beheersen en te komen tot verantwoord gebruik. Organisaties (privaat en publiek) die AI-systemen ontwikkelen, exploiteren, gebruiken, importeren of distribueren met impact op EU-burgers kunnen binnen het toepassingsgebied van de AI-wet vallen.

De AI-wet gaat uit van een risicogebaseerde aanpak voor het beheer van AI, gericht op het beoordelen van de verwachte risico's die een bepaalde AI kan opleveren voor de gezondheid, veiligheid of fundamentele rechten van EU-burgers. De AI-wet specificeert ook gebruiksscenario's en systemen die hiervan zijn vrijgesteld, denk aan de ontwikkeling en het gebruik van opensourcemodelen die niet als grote impact zijn geïdentificeerd om tegelijkertijd innovatie niet te belemmeren.

Het merendeel van de clausules van de AI-wet zal naar verwachting twee jaar na de inwerkingtreding ervan worden geïmplementeerd. Dit houdt een korte implementatietijd in om aan de verplichting en de vereisten te voldoen. Het is belangrijk om na te gaan welke acties er noodzakelijk zijn binnen de ODH om bij AI-beheer en -ontwikkeling aan de wetgeving te blijven c.q. te gaan voldoen, indien u hier gebruik van gaat maken.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking**
- Bijlagen

Onze samenwerking

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe wij hebben samengewerkt met u en uw medewerkers. Daarnaast presenteren wij een overzicht van het aantal uren dat er is gewerkt aan de controle.

06

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking**
- Bijlagen

Onze samenwerking

We hebben een constructieve samenwerking ervaren tijdens het controleproces

In de huidige tijd van hybride samenwerken hebben wij een plezierige samenwerking ervaren en is de communicatie tussen ODH en PwC goed verlopen. We hebben een open en fijne cultuur ervaren. Aangezien we voortdurend streven naar een verbetering van het controleproces en onze dienstverlening, evalueren we dit proces graag op korte termijn.

Geen bevindingen te melden rondom onafhankelijkheid

Wij hebben onze naleving van externe normen en ons wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid met betrekking tot onze dienstverlening in 2023 bewaakt en bevestigd dat wij aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

Onze reflectie op het proces van de jaarrekeningcontrole

Bij het opvragen van informatie merken wij en uw kernteam betreffende de jaarrekeningcontrole dat de organisatie over het algemeen in voldoende mate in staat is om tijdig op te leveren en met voldoende kwaliteit.

Door de timing van de controle waren de jaarstukken bij de start van de jaarrekeningcontrole niet volledig gereed. Desondanks was er voldoende gereed om efficiënt te kunnen starten met de werkzaamheden. Dit sluit aan bij voorgaande jaren, waarin we ook in week 5 vroegtijdig met de controle zijn gestart en het uitdagend blijft om alles bij aanvang gereed te hebben.

Hierbij hebben wij ons met de uitloop flexibel opgesteld om te komen tot de afronding van de jaarrekeningcontrole.

Wij adviseren om op basis van het jaarrekeningproces een beoogde tijdslijn en stappenplan voor de jaarafsluiting 2024 op te stellen in afstemming met de planning van de accountant voor de jaarrekeningcontrole. Dit is inclusief de verantwoordelijkheden voor het aanleveren van detailinformatie en de dossiervoming ter onderbouwing van de jaarrekening, wat al goed verloopt.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking

Bijlagen

- SiSa
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Verhoogde risico's
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden

Bijlagen

In de eerste bijlage beschrijven we de uitkomsten van de werkzaamheden ten aanzien van de SiSa-bijlage. Daarna staan we stil bij onze controle van de WNT-verantwoording. Vervolgens lichten we de materialiteit toe. Tot slot geven we een update over de verplichte communicatie

07

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Verhoogde risico's

Communicatie

Verantwoordelijkheden

SiSa

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2023. Er zijn vier regelingen die ODH moet verantwoorden. Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- €12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan €125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 indien de omvangsbasis groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In de volgende tabel hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen. Uit onze controlewerkzaamheden komen geen materiële afwijkingen naar voren. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

Nr.	Regeling/ indicator	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/ onzekerheid
1	F21	Eenmalige specifieke uitkeringen ten behoeve van extra ondersteuning voor toezicht op en handhaving van de energiebesparingsplicht.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	E83B	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022 (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
3	E93	Regeling specifieke uitkering Interbestuurlijk programma VTH	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
4	E97B	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023 (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Uit onze controlewerkzaamheden komen geen materiële afwijkingen naar voren. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Verhoogde risico's

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Wet normering topinkomens

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Geen controlebevindingen in de WNT-verantwoording 2023

Als onderdeel van onze controle hebben wij de nalevering van de Wet normering topinkomens ('WNT') gecontroleerd. Er is één topfunctionaris met een bezoldiging onder de WNT-norm. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op:

<https://www.topinkomens.nl>.

De WNT is in 2023 beperkt gewijzigd

In 2023 is er voor de WNT weinig gewijzigd ten opzichte van 2022. Wel zijn de bedragen geïndexeerd op basis van de loonontwikkeling in de sector overheid. De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €216.000 in 2022 naar €223.000 in 2023.

De aandachtspunten voor de WNT-verantwoording 2023 uitgelicht

Daarnaast waren de volgende aandachtspunten mogelijk relevant voor de WNT-verantwoording 2023 van de ODH:

- Als een van de topfunctionarissen ook nog een bezoldiging op andere gronden dan de topfunctie krijgt, dan had er mogelijk een extra overzicht in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor de ODH is dit niet van toepassing gebleken.
- Als de ODH niet-topfunctionarissen in dienst zou hebben die in 2023 méér bezoldiging ontvingen dan hun deeltijdfactor maal €223.000, dan hadden deze (op functie) als 'overige functionarissen' in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor de ODH is dit niet van toepassing gebleken.

Bijlage WNT

U hebt één topfunctionaris verantwoord in de jaarrekening 2023.

De topfunctionaris is in loondienst.

U hebt in 2023 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- SiSa
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit**
- Verhoogde risico's
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden

Materialiteit

De materialiteit is gedurende de controle afgenomen

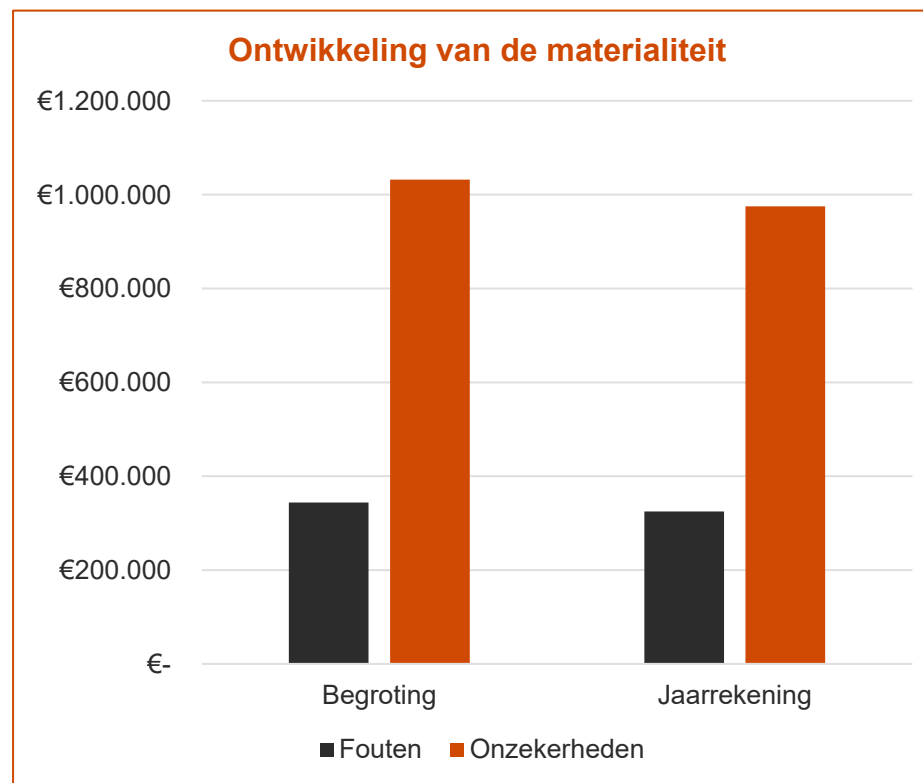
De gehanteerde materialiteit is €325.000

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel' wordt toegelicht in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening' in onze controleverklaring. Afwijkingen worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de ODH hanteert. De totale werkelijke kosten van de ODH, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves, vormen de totale werkelijke kosten van de ODH.

De materialiteit bepaalt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en het effect van vastgestelde afwijkingen op onze verklaring.

In de planningsfase hebben wij een materialiteit vastgesteld van €344.000. De materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmingsreserves, lager zijn dan in de programmabegroting op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verlaging plaatsgevonden naar €325.000.

Figuur: Ontwikkeling van de materialiteit

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
 - SiSa
 - Wet normering topinkomens
 - Materialiteit
 - Verhoogde risico's**
 - Communicatie
 - Verantwoordelijkheden

Verhoogde risico's

Bij de uitvoering van de werkzaamheden ten aanzien van de verhoogde risico's hebben we geen uitzonderingen of aanwijzingen van frauduleuze activiteiten opgemerkt

In onderstaande tabel geven wij een samenvatting van de bevindingen van verrichte werkzaamheden met betrekking tot de significante en hogere-normale risico's die in ons controleplan zijn vastgesteld.

Ten opzichte van ons controleplan hebben wij geen nieuwe risico's geïdentificeerd.

Risico	Uitkomst controlewerkzaamheden	Risiconiveau
Managementbeïnvloeding: het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management	Het doorbreken van beheersingsmaatregelen door het management is op basis van de controlestandaarden altijd een significant risico. Interne beheersingsmaatregelen, ongeacht hoe goed in opzet en bestaan, kunnen risico's van materiële onjuistheden in de jaarrekeningen slechts beperken, en niet volledig afdekken, wegens de inherente beperkingen van interne beheersingsmaatregelen. We hebben een data-analyse uitgevoerd op (handmatige) boekingen in 2023 van ODH. We hebben uit hoofde van deze test geen ongebruikelijke transacties geconstateerd.	 Normaal Significant
Aanbestedingen: het risico dat aanbestedingen worden gegund aan bevriende partijen	Dit risico rondom mogelijke gunning aan bevriende partijen is doorgaans bij overheidsinstanties (in dit geval een regionaal samenwerkingsorgaan) een verhoogd risico. Dit komt omdat GR'en zaken doen met een veelvoud aan leveranciers met ook nog een grote diversiteit in inkoop van goederen en diensten (voor ODH betreft dit met name inhuur personeel en ICT). Bij onze controlewerkzaamheden hebben we gecontroleerd of voldoende functiescheiding is gehanteerd bij aanbestedingstrajecten en bij het aangaan van contracten. We hebben bij het uitvoeren van deze controlewerkzaamheden geen bevindingen.	 Normaal Significant
Rechtmatigheid van de aanbestedingen: het risico van het niet nakomen van aanbestedingsrichtlijnen	De aanbestedingsrichtlijnen zijn complex. De omvang van de onrechtmatige aanbestedingen is afgenomen van €76.300 naar €37.925. Dit komt voort uit een dossier dat in het verleden ten onrechte niet is aanbesteed. De toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Rechtmatigheid'.	 Normaal Significant

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- SiSa
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Verhoogde risico's

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Communicatie

Update over onze communicatie met u

Vereiste communicatie op grond van controlestandaarden	Controleplan	Rapportage interim-bevindingen	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC	●		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle	●		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het dagelijks bestuur van burgemeester en wethouders			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het dagelijks bestuur			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces			●
Niet-gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de ODH			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's		●	●

Verantwoordelijkheden

Overzicht van verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur

Deze bestaan uit:

- het identificeren en monitoren van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de ODH en zorgen voor volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling die expliciet het risico op fraude omvat, door een analyse van prikkels en druk, kansen, en gedrag en rationalisatie, en het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het opstellen en uitvoeren van programma's en beheersingsmaatregelen ter preventie, ontmoediging en opsporing van fraude (fraudebestrijdingsprogramma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het waarborgen dat de cultuur en de omgeving van de ODH integer zijn en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de ODH worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, inclusief het voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het management wordt gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met toezicht (algemeen bestuur)

Deze bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van integriteit en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het beoordelen van de vaststelling van frauderisico's door het management en niet-naleving van wet- en regelgeving, het nemen van passende maatregelen en het zorgen voor een juiste *tone at the top*;
- het waarborgen dat het senior management, de algemeen bestuur en het dagelijks bestuur passende maatregelen nemen om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te ontmoedigen en te voorkomen, voor een betere bescherming van investeerders, medewerkers en andere belanghebbenden;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het algemeen bestuur wordt gebracht;
- het aannemen van een kritische houding ten opzichte van het dagelijks bestuur op het gebied van niet-gebruikelijke transacties met verbonden partijen en tussen ondernemingen binnen de groep.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Uitkomsten controle 2023
- Jaarverslag
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- SiSa
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Verhoogde risico's
- Communicatie

Verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheden

Overzicht van verantwoordelijkheden van ons als accountant met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant

Deze bestaat uit:

- het plannen en uitvoeren van de controle om een redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat, hetzij door fraude of door fouten;
- het beoordelen of de programma's en de interne beheersingsmaatregelen van de ODH, waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en van niet-naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt, op de juiste wijze zijn opgezet en worden uitgevoerd;
- het evalueren van het proces dat het management hanteert voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de programma's en interne beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het evalueren van iedere fraude door het senior management en het effect op de beheersingsomgeving;
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving in de context van onze controle van de jaarrekening

Deze zijn als volgt:

- het vaststellen en beoordelen van het risico van materiële onjuistheden in de jaarrekening als gevolg van fraude en als gevolg van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de beoordeelde risico's van materiële onjuistheden als gevolg van fraude, door een gepaste controleaanpak te ontwerpen en te implementeren;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de naleving van de bepalingen van die wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt erkend dat ze directe gevolgen hebben voor de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening; en
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.